

muner och inte bara för de finska invandrarna. Även här skulle analysen ha vunnit på en fördjupad diskussion också om förändring över tid. Under de 40 år som "kampen" pågår förändras grupperna troligen i flera relevanta avseenden, något som inte diskuteras i avhandlingen. Klargörande skulle också ha varit att något behandla de intressen som representanter för majoritetssamhället ställde emot de finska gruppernas krav på tvåspråkig undervisning.

Avslutande synpunkter

Min uppgift som opponenter är att komma med kritiska synpunkter som i detta fall varken varit många eller pekat på några allvarliga brister. Framst vill jag betona avhandlingens många värden. Den redovisar flera viktiga och noggrant genomförda empiriska undersökningar, där Paula Rodrigo Blomqvist visar att hon behärskar ett omfattande metodregister. Hon visar dessutom att hon teoretiskt är väl inläst på relevant litteratur och hon formulerar en teoretisk ram till sina empiriska undersökningar, en ram som väl sammanfogar de olika delarna och som är värdefull för framtida forskare om politisk representation. Hon för dessutom fram en viktig samhällsfråga på den politiska och den statsvetenskapliga arenan. Att avhandlingen dessutom är välskriven och ett nöje att läsa bidrar till det positiva helhetsintrycket.

Referenser

- Bachrach, Peter och Baratz, Morton S., 1972: *Makt och fattigdom. Maktproblemet i dagens samhälle: Teoribildning och praktiskt tillämpning*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Bäck, Henry och Soiminen, Maritta, 1996: *Invandrarna, demokratin och samhället*. Förvaltningshögskolans rapporter nr 2. Göteborg: Förvaltningshögskolan.

- Molina, Irene och de los Reyes, Paulina, 2002: "Kalla mörkret natt! Kön, klass och ras/ethnicitet i det postkoloniala Sverige?" i de los Reyes, Paulina – Molina, Irene – Mulinari, Diana (red.) *Maktens olika förklänningar. Kön, klass, & etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.
- Phillips, Anne, 2000: *Närvarons politik – den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur.

Welat Songur: Välfärdsstaten, sociala rättigheter och invandras maktresurser. En jämförande studie om äldre invandrare från Mellanöstern i Stockholm, London och Berlin. Stockholm 2002: Stockholms Studies in Politics 85.

INGEGERD MUNICIO-LARSSON¹

Songurs avhandling är en viktig vidareutveckling av traditionella studier av välfärdsstater. Liksom många andra välfärdsforskare tar han avstamp i Esping-Andersens redan klassiska studie av tre välfärdsstater, där han kategoriserar dem i tre modeller, den socialdemokratiska, den liberala och den konservativa/korporativa (Esping-Andersen 1990). Hans modeller har kritiserats och kompletterats tidigare av forskare som påpekat att dessa inte tar hänsyn till kvinnors villkor i sådana välfärdsstater (Sainsbury 1996). Songurs ambition är att ytterligare komplettera dessa modeller genom att studera invandras villkor.

För att uppnå sin ambition har Songur samlat in empiri om invandrare från Mellanöstern i tre välfärdsstater som var och

1 Docent Ingegerd Municio-Larsson är verksam vid Södertörns högskola. E-post: inge-gerd.municio@sh.se

en representerar en av Esping-Andersens modeller. Medan hans kategoriseringar bygger på rättigheter som förvärfvas genom förvärvsarbete, leder Songurs intresse för invandrades välfärd till att han i sina kategoriseringar inkluderar också hälsovård, äldreomsorg samt inkomstprövade bidrag och socialbidrag. En annan skillnad mellan Esping-Andersen och Songur är de historiska kontexterna. Hos Esping-Andersen utgörs dessa av arbetarklassens mobilisering i olika välfärdsstater och sådana klasskoalitioner som lett till en institutionalisering av arbetarklassens krav. Hos Songur däremot utgörs den av välfärdsstaters invandrings- och invandrarpolitik, samt särskilt deras historiska traditioner, med avseende på nationalstaten samt på invandrades möjligheter att få medborgarskap.

Songurs komplettering omfattar ytterligare två steg. Det första är att han inte nöjer sig med att studera formella rättigheter, utan också studerar det han kallar för *substantiella rättigheter*. Det räcker inte, menar han, att beskriva sociala rättigheter som de formuleras inom olika policyområden. Det är viktigt att beskriva vilka dessa rättigheter är, när mottagarna faktiskt får ta del av dem. Det andra steget är att han kompletterar Esping-Andersens kategoriseringar av välfärdsprogram på makronivå genom att använda en stor repertoar av metoder. Genom enkäter och intervjuer, inte bara till äldre invandrare utan också till kommunpolitiker och andra aktörer, får hans studie ett kvalitativt inslag. Songurs ambition är således att komma närmare de berörda och deras livssituation genom att beskriva äldre invandrades erfarenheter av välfärd, samt även närma sig den kontext som uttolkare av statlig och kommunal politik utgör.

En viktig slutsats i Songurs avhandling är att Esping-Andersens rangordning från

hög till låg välfärdsnivå modifieras, när invandrades välfärd tas i beaktande. I stället för en ordning som går från Sverige via Tyskland till USA, där också Storbritannien antas ingå, kommer Tyskland sist i den ordning som Songurs data visar på. I den socialdemokratiska välfärdsstaten, representerad av Sverige, liksom i den liberala som representeras av Storbritannien, är kvalificeringsvillkoren låga för tjänstepension samt för folkpension i Sverige och grundpension i Storbritannien. Socialbidrag, äldreomsorg och sjukvård fördelas efter behov där sjukvården är gratis i Storbritannien. Ersättningsnivåerna kan dock vara högre i Sverige. I den konservativa välfärdsstaten Tyskland är kvalificeringsvillkoren höga för arbetsrelaterade sociala rättigheter. I princip finns ingen fördelning av välfärd efter behov. Ansvaret för de äldre ligger i stället i första hand på familjen. Dock kan sjukvård vara nästan gratis och oberoende av arbetsmeriter.

Här menar jag att Songurs ambition att komplettera en makroanalys med en kvalitativ analys av olika välfärdsprogram inte till fullo genomförs. Han hade kunnat konkretisera skillnader mellan länderna genom att konstruera typfall där han i "kronor och ören" illustrerade vad olika program innebär för äldre invandrare. Sådana beräkningar skulle ha gett en stadigare grund för slutsatser.

En liknande brist menar jag finns i Songurs redovisning av invandrades resurser och deras faktiska åtnjutande av sociala rättigheter. Liksom Esping-Andersen har Songur det han kallar *maktresursansatsen* som utgångspunkt. Men medan Esping-Andersen förlägger sin undersökning av maktresurser på makronivå, gör Songur en noggrann kartläggning av de äldres egna resurser. Han studerar deras kunskaper, yrkesbakgrund samt sociala och politiska resurser. Hans slutsats är att "de inte

(är) försedda med tillräckliga resurser för att kunna ställa krav i syfte att tillgodogöra sig sociala rättigheter” (s. 201). Denna slutsats borde ha underbyggts med en redovisning av hur faktiska resurser på individnivå samvarierar med *substantiella rättigheter*.

I stället för en sådan redovisning redogör Songur för konkreta fall där invandrare inte fått tillgång, t.ex. till tandvård eller till en viss nivå av socialbidrag. Det är svårt för läsaren att bedöma om dessa fall är anekdoter, undantagsfall i en offentlig verksamhet som för svenskar och för de flesta invandrare fungerar enligt regelsystemet. Här efterlyser jag en kontextuell analys som söker svar på frågan hur socialbidrag generellt fungerar. En jämförelse med andra studier av socialbidrag (t.ex. Gunnarsson 1993) hade gett bättre grund för att bedöma om just Songurs invandrare behandlas snålare än andra bidragstagare.

En kontextuell analys efterlyser jag också, när det gäller Songurs redovisning av enkäter och intervjuer med politiker och i viss mån tjänstemän. De citat med mycket varierande innehåll som återges borde ha analyserats, både i relation till varandra och till de tids- och rumsmässiga kontexter i vilka de yttrades. Är det samma personer som talar om invandrades rätt till lika behandling som om risker för att invandrare utnyttjar den svenska välfärden? Vad händer i kommunerna när svaren gavs? Vilka frågor var aktuella och vilka frågor låg på dessa personers beslutsbord? Bristen på analys gör det också svårare att dra slutsatser om den betydelse som olika kommunala kontexter får för genomförandet av de tre välfärdsstaternas invandrarpolitik.

Vidare gör Songur en historisk analys för att konstruera en oberoende variabel

till förklaringar av invandrades ställning i de tre länderna. Liksom Esping-Andersens analys av samhällsklasser som aktörer i ett historiskt skeende ligger denna Songurs analys på makronivå. Den bygger på noggranna studier av nationsbyggandet i vart och ett av länderna samt hur detta påverkat synen på medborgarskap. De kategoriseringar som Songur här gör kan ifrågasättas. I ambitionen att förenkla samhällsfenomen och dra slutsatser om kausalitet försvinner ofta nyanseringar som är nödvändiga för att förstå komplexa sammanhang. Därmed vacklar också de slutsatser om samband som redovisas.

Som opponenter är det min uppgift att framföra kritiska synpunkter på en avhandling. Trots de kritiska synpunkter som jag redovisar här menar jag att Songurs avhandling otvetydigt ger ett viktigt bidrag till analysen av välfärdsstater. Den bygger på ett stort empiriskt material, ett material som struktureras med hjälp av en väl genomförd bearbetning av traditionell teori om välfärdsstater. Därmed ställer den framtida studier inom detta område inför två nya utmaningar, dels att inkludera invandrare, dels att fördjupa makroanalyser genom att använda en större mångfald av empiriskt material.

Referenser

- Esping-Andersen, G., 1990: *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Gunnarsson, Evy, 1993: *I välfärdsstatens utmarker. Om socialbidrag och försörjning bland ensamstående kvinnor utan barn*. Rapport i socialt arbete nr 64, Stockholms Universitet, Socialhögskolan.
- Sainsbury, Diane, 1996: *Gender Equality and Welfare States*. Cambridge: Cambridge University Press.